

Znanja i stavovi opće populacije o nikotinskim pripravcima

Mamić, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Bjelovar University of Applied Sciences / Veleučilište u Bjelovaru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:144:918755>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Bjelovar University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

VELEUČILIŠTE U BJELOVARU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ SESTRINSTVO

**ZNANJA I STAVOVI OPĆE POPULACIJE O
NIKOTINSKIM PRIPRAVCIMA**

Završni rad br. 59/SES/2024

Ivona Mamić

Bjelovar, srpanj 2024.

Veleučilište u Bjelovaru
Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Student: **Ivona Mamić**

JMBAG: **0314025120**

Naslov rada (tema): **Znanja i stavovi opće populacije o nikotinskim pripravcima**

Područje: **Biomedicina i zdravstvo**

Polje: **Kliničke medicinske znanosti**

Grana: **Sestrinstvo**

Mentor: **Tamara Salaj, mag. med. techn.**

zvanje: **viši predavač**

Članovi Povjerenstva za ocjenjivanje i obranu završnog rada:

1. **Đurđica Grabovac, mag. med. techn., predsjednik**
2. **Tamara Salaj, mag. med. techn., mentor**
3. **Ivan Pokec, mag. med. techn., član**

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 59/SES/2024

U sklopu završnog rada potrebno je:

1. Opisati povijesni razvoj i problematiku upotrebe nikotinskih proizvoda.
2. Navesti najnovije smjernice u liječenju ovisnosti o nikotinu.
3. Prikupiti podatke o znanjima i stavovima opće populacije o uporabi nikotinskih proizvoda pomoću strukturiranog upitnika.
4. Analizirati prikupljene podatke o znanjima i stavovima opće populacije o uporabi nikotinskih proizvoda.
5. Usporediti prikupljene rezultate o znanjima i stavovima opće populacije o uporabi nikotinskih proizvoda sa sličnim istraživanjima i kritički prikazati sličnosti i razlike.
6. Opisati ulogu prvostupnika sestrinstva u liječenju ovisnosti o nikotinu.

Datum: 5. lipnja 2024. godine

Mentor: **Tamara Salaj, mag. med. techn.**

Zahvala

Veliko hvala mentorici Tamari Salaj, mag. med. tech. na svim savjetima i velikoj pomoći prilikom izrade ovog diplomskog rada. Zahvaljujem se također i svim anonimnim ispitanicima koji su sudjelovali u provedbi ovog istraživačkog rada. Najveću zahvalu želim posvetiti svojoj obitelji kao istinsku i moralnu podršku kroz moje studijsko putovanje.

Sadržaj

1. UVOD	1
Povijest nikotinskih pripravaka	2
Sadržaj nikotinskih preparata	3
Vrste nikotinskih preparata	4
Pušenje- ovisnost ili stvar izbora	5
Nepoželjni učinci pušenja	7
Mentalno zdravlje i ovisnost.....	8
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	9
3. ISPITANICI I METODE	10
4. REZULTAT.....	11
5. RASPRAVA.....	31
6. ZAKLJUČAK.....	33
7. LITERATURA	34
8. OZNAKE I KRATICE	37
9. POPIS GRAFIKONA.....	38
10. SAŽETAK	39
11. SUMMARY	40
12. PRILOZI	41

1. UVOD

Konzumacija nikotinskih pripravaka predstavlja pojam uživanja dima koji nastaje izgaranjem duhanskog lišća ili nekih drugih biljnih pripravaka. Konzumacija nikotinskih pripravaka danas je jedan od najvećih javnozdravstvenih problema koje obuhvaća čitavo čovječanstvo. Samu konzumaciju znanstveni stručnjaci smatraju tzv. kugom koja se poput epidemije brzo širi, osvaja i utječe na ljude. U davnim vremenima muškarci su smatrani kao izvornim pušačima, no kroz godine napretkom svijeta obuhvatilo je i žensko pučanstvo, a u suvremenom dobu i mladež. Konzumacija nikotinskih pripravaka smatra se ovisnošću koja osim utjecaja na okolinu utječe i na narušavanje zdravlja samog konzumenta. Pušenje cigareta predstavlja glavni način konzumacije nikotinskih pripravaka u svijetu, no u novije vrijeme nastaju i novi oblici. Pušenje nije nasljedno, ono je naučeno socijalnim djelovanjem i stalnim ponavljanjem. Ovisnost o nikotinskim pripravcima ne smatra se navikom nego utjecajem nikotina koji izaziva samu ovisnost (1).

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) iz 2020. godine u svijetu bilo kakav oblik nikotinskih pripravaka konzumira više od 1,3 milijarde ljudi. Iz tih podataka može se zaključiti da 22,3% populacije konzumira nikotinske pripravke, a od toga 36,7% muškarci i 7,8% žene (2). Broj konzumenata nikotinskih pripravaka u Republici Hrvatskoj godinama raste, a statistike pokazuju da 30% ukupnog stanovništva odnosno 1 milijun stanovnika Republike Hrvatske konzumira nikotinske pripravke. Prema podacima istraživanja iz 2023. godine najveći broj pušača nalazi se u Bugarskoj s 28,2% stanovništva konzumenata. Drugo mjesto prema broju konzumenata predstavlja Grčka s 27,2% konzumenata, treće mjesto predstavlja Mađarska s 25,8% konzumenata te četvrto mjesto s izjednačenim postotkom dijele Latvija i Hrvatska s 24,9% konzumenata (3).

Duhan se smatra legalnom drogom, a konzumacija nikotinskih pripravaka odnosno pušenje ovisnošću. Aktivnost pušenja ukorijenila se među ljude, no ne smatra se prihvatljivom pojavom u društvu te ga pokušavaju svesti na minimum zabranom pušenja u restoranima i drugim sličnim javnim prostorima. Ljudi duhan smatraju ubojicom kojeg unaprijed sami plaćaju. Najčešće protivnicima pušenja nije jasno zašto konzumenti s punom svijesću škode sebi i svom zdravlju te ih smatraju kao tzv. male lokomotive iz kojih se stalno dimi (1, 4).

Povijest nikotinskih pripravaka

Nikotinski pripravci potječu iz davnih vremena, no sam naziv „duhan“ potječe od Turaka. Turci preuzimaju arapsku riječ „duhan“ koja predstavlja dim odnosno paru. Početak konzumacije nikotinskih pripravaka odnosno duhana dolazi od američkih Indijanaca. Duhani nisu bili poznati Europcima i Azijcima te se smatra da je otkrićem Novog svijeta odnosno Amerike došlo do stvaranja povijesti nikotinskih proizvoda. Odgovorna osoba za širenje duhana po cijelom svijetu te dolaskom duhana u Europu smatrao se Cristoforo Colombo (5). Tijekom svog posjeta u Zapadnoj Indiji Colombo sa svojom posadom na dar je dobio osušeno lišće duhana koje je njima bilo nepoznato te je imalo specifičan miris pa su ga bacili u more. Putovanjem sa svojim mornarima po Novom Svijetu otkrili su veliki broj pušača od sjeverne Kanade pa sve do Južne Amerike (6). Prvi zapisi o duhanu nađeni su u brodskom dnevniku Cristofora Colomba gdje je u dnevniku bio zapisan podatak da domorodci puše a dim koji nastaje izlazi na usta i nos (1).

Prvi početci pušenja u Europi datiraju od 15. stoljeća, a prvi pušači bili su mornari, trgovci te španjolski vojnici. Već početkom 16. stoljeća broj konzumenata duhana drastično počinje rasti (5). U početku duhan se nije koristio za uživanje, nego kao lijek za različite bolesti kojega su nazivali Herba santa i Herba panasea odnosno Sveta trava ili Trava zdravlja. U duhanskom sastavu otkriven je tzv. američki prah odnosno nikotin kojega su sadili na velike površine i zarađivali enormne količine novca. Tijekom povećanja broja konzumenata engleski moreplovci Walter Raleigh i Francis Drake 1584. godine osnovali su koloniju Virginiju u Sjevernoj Americi kako bi se kolonisti naučili uzgajati i pušiti duhan od domorodaca (7). Walter Raleigh uvozi duhan u Englesku 1586. godine te uvodi pušenje lule na engleskom dvoru. Sve većim populariziranjem i širenjem duhana diljem Engleske se počela konzumirati duhanska lula. Tijekom 18. stoljeća engleska kolonija Virginija postala je svjetski centar za uzgajanje, obradu i trgovanje duhanom, a nezaštićenim ljudskim pravima imali su na desetke tisuća crnih robova koje su koristili za obrađivanje i plantažu duhana (1).

Sadržaj nikotinskih preparata

Nikotin je sredstvo koje spada u skupinu alkaloida kojega se može pronaći u različitim sredstvima. Nikotin je opojno sredstvo koje se razvija u korijenu biljke te rastom i razvitkom biljke prelazi u njezine listove. Nikotin se smatra farmakološkim sredstvo te se opisuje kao sastojak duhana, bezbojne uljaste kapi koje imaju miris duhana (6). Ovisno o sorti i kvaliteti duhan sadržava 0,6 do 1,5% nikotina u sebi, no visokokvalitetan duhan ne smije sadržavati više od 2,6% nikotina. Nikotin je podijeljen i prema cigaretama ovisno o njihovoj jačini. Prosječne vrijednosti nikotina u cigaretama iznosi između 8 i 13 mg nikotina s tim da pušenjem jedne cigarete se unosi 1 mg nikotina. Prema znanstvenim istraživanjima od oko 80-90% nikotina iz cigarete odlazi i zagađuje atmosferu, dok 10% ulazi u krvotok i djeluje na organizam (7). Vrlo je važno nadzirati unos nikotina u organizam jer može uzrokovati i smrt. Smrtonosna doza nikotina iznosi otprilike 60 mg, no to je nemoguće unijeti jer se smatra kao 20 ispušenih cigareta istovremeno. Za nastanak smrti dovoljna je jedna i.v. injekcija nikotina od 50 mg (8). Nikotin je sredstvo duhana koje izaziva ovisnost te uspješno zarobljava cijeli organizam čovjeka. Nikotin se koristi osim pušenja u cigaretama, pušenjem i u lulama, ušmrkavanje i žvakanjem. Smatra se toliko otrovnim da se u povijesti koristio kao pesticid. Nikotin utječe na cijeli organizam i izaziva ovisnost, no osim ovisničkog djelovanja on djeluje i na živčani sustav i srce (6).

Katran je jedna od sastavnica duhana koja nastaje suhom destilacijom lišća. Tijekom suhe destilacije duhanskog lišća dolazi do stvaranja kancerogene ljepljive mase koja se priljepljuje na pluća. Postoje razne pretpostavke o djelovanju duhanskih proizvoda na zdravlje te je znanstvenim istraživanjem dokazano da je nikotin sredstvo koje izaziva ovisnost dok je katran sredstvo koje izaziva smrt (9). Katran u pluća ulazi u obliku čestica čađe koje prolaze kroz filter cigarete te se ljepljiva masa stapa sa stjenkom pluća. Znanstvena istraživanja dokazuju da pušači koji dnevno ispuše jednu kutiju cigareta odnosno 20 komada cigareta da u organizam tijekom jedne godine unesu jednu čašu katrana (10). Katran se smatra jednim od najopasnijih sredstava koji se nalaze u duhanu jer u sebi sadržava policikličke aromatizirane ugljikovodike koji izazivaju karcinom. Od katrana koji se unosi u organizam samo određeni dio se zadržava u plućima te on izaziva kašalj koji najčešće prelazi u kronični oblik, a može uzrokovati i neke druge bolesti i probleme (6, 9, 10).

Ugljični monoksid je otrovan plin bez boje, okusa i mirisa. Plin nastaje izgaranjem tvari koje sadržavaju ugljik bez kisika. Ulaskom u pluća miješa se s krvi i velikim dijelom s hemoglobinom i izaziva karboksihemoglobin (11). Izlaganjem ugljičnom monoksidu može nastati trovanje koje se može podijeliti na akutno i kronično trovanje. Neovisno koliko se cigareta ispuši karboksihemoglobin se zadržava u krvi i njegove vrijednosti su znatno povišenije u odnosu na normalu (12). U dimu cigarete nalazi se 2-7% ugljičnog monoksida odnosno dolazi do povećanja vrijednosti karboksihemoglobina i do 15%. Prilikom trovanja ugljičnim monoksidom primjetljivi su simptomi kao što su mučnine, povraćanje, tahikardija, slabost mišića te sve do kome koja se pojavljuje zbog preosjetljivosti središnjeg živčanog sustava (6, 12).

Vrste nikotinskih preparata

Diljem svijeta nikotin se pronalazi u raznim oblicima i proizvodima. Preparati se razlikuju po načinu upotrebe, koncentraciji nikotina i brzini isporuke nikotina u organizam. Važno je napomenuti da svi nikotinski proizvodi mogu izazvati ovisnost zbog nikotina. Nikotinske preparate možemo podijeliti na nekoliko vrsta, a najčešće su cigarete, e-cigarete, žvakaće gume s nikotinom te snus proizvodi (6, 13).

Cigarete su proizvodi koji se smatraju najraširenijim duhanskim proizvodom na svijetu. Cigarete se sastoje od duhana, papira za motanje, filtera i aditiva koji poboljšavaju ukus. Duhan koji se nalazi u cigaretama prolazi kroz različite faze obrade, uključujući fermentaciju i sušenje (13).

E- cigarete su proizvodi koji se smatraju kao alternativa tradicionalnim cigaretama. E- cigarete sastoje se od baterije, grijača i spremnika tekućine za cigarete. Vrlo su jednostavne za uporabu. E- tekućina jest tekućina koja se stavlja u e- cigaretu. Ona predstavlja tekućinu koja obično sadrži propilen glikol, biljni glicerol, nikotin i razne arome. Utjecaj e- cigareta jednak je običnim cigaretama (14, 15).

Žvakaće gume s nikotinom predstavljaju praktičnu i efikasnu opciju za ljude koji žele prestati pušiti. Nude kontrolirano oslobađanje nikotina i mogu smanjiti simptome apstinencije, povećavajući šanse za uspješni prestanak pušenja. One sadrže određenu dozu nikotina koji se oslobađa žvakanjem, pružajući korisnicima nikotin bez upotrebe cigareta. Žvakaće gume sa nikotinom dolaze u različitim jačinama, obično 2 mg i 4 mg nikotina po komadu. Žvakaće gume od 2 mg preporučuju se ljudima koji puše manje od 20 cigareta dnevno, dok se žvakaće gume od 4 mg preporučuju ljudima koji puše 20 ili više cigareta dnevno. Preporučuje se da korisnici žvaču jednu gumu svakih jedan do dva sata do maksimalno 24 žvakaćih guma dnevno (16).

Snus je vrsta bezdimnog duhana koji se koristi tako što se postavlja između gornje usne i desni. Snus se ne žvače, već se jednostavno drži na mjestu, gdje se nikotin apsorbira kroz sluznicu usta. Snus se pravi od mljevenog duhana, soli, vode i arome te se kao i e-cigareta smatra kao alternativa tradicionalnim cigaretama (17).

Pušenje- ovisnost ili stvar izbora

Pušenje kao ovisnost ili stvar izbora je konstantno pitanje današnjice. Pušenje nije nasljedna stavka već stečena loša navika i preuzeti obrazac ponašanja te se svrstava u bolest ovisnosti. Samu ovisnost izaziva nikotin, a ona se tek pojavljuje dugotrajnom konzumacijom nikotinskih proizvoda. Konzumiranje nikotinskih proizvoda može se svrstati u bolest ovisnosti koja uzrokuje druge bolesti čime može doći i do smrti (1). Ovisnost o nekom sredstvu ili stvari može biti psihička, ali ponekad i fizička zbog djelovanja živčanog sustava. Svaki put kada osoba konzumira nikotin i doživi zadovoljstvo, mozak pamti to iskustvo i stvara želju za ponovnim doživljajem. Vremenom, ponašanja povezana s konzumiranjem nikotina postaju automatska i teže ih je prekinuti (18). Ponašanju ovisne osobe najčešće je opisano kao nemogućnost u zadovoljavanju potreba organizma nikotinom te konstantnim pušenjem. Često se ovisnost može prikazati stupnjevanjem u kojem na početku postoji želja za nikotinom, zatim žudnja te na kraju i sama potreba organizma za nikotinom bez kojeg osoba ne može funkcionirati (5, 18).

Psihička ovisnost o nikotinskim pripravcima predstavlja ovisnost koja nastaje kao posljedica postupnog navikavanja i korištenja nikotinskih pripravaka, a u društvu je prikazana kao nemoć u odbijanju stečene navike pušenja. Ovakav oblik ovisnosti temelji se na emocionalnom i mentalnom ovisnošću te je više prikazan kao socijalni učinak nego kao potreba organizma za duhanom (18).

Fizička ovisnost o nikotinskim pripravcima predstavlja naviku organizma na nikotin. Ovisnost se stvara zbog znaka da je nikotin ušao u tijelo te je samo tijelo naviklo na njega da mu je potreban i da bez njega ne može funkcionirati. Prilikom prestanka konzumacije nikotinskih pripravaka živčani sustav utječe na potrebu nikotina te je potreba za njim sve snažnija. Fizička odnosno tjelesna ovisnost je rjeđa od psihičke, a njezin oblik liječenja je lak i jednostavan te je samo potrebna volja za prestankom konzumiranja (19).

Apstinencijska kriza jest pojava koja se događa kod ovisnika, a najčešće je prikazana kroz nagle promjene raspoloženja i ponašanja. Prilikom apstinencijske krize dolazi do žudnje za nikotinom, razdražljivosti i nervoze, anksioznosti, depresije, problema sa spavanjem, povećanje apetita i debljanje te mnoge druge pojave. Najbolji način provođenja liječenja jest postupno smanjivanje cigareta kroz godine liječenja zato što naglim prestankom konzumacije najčešće u roku od nekoliko tjedana ili mjeseci dođe do remisije ovisnosti (19).

Tolerancija o nikotinskim pripravcima predstavlja sklonost za većim brojem nikotinskih pripravaka tijekom dana odnosno povećanjem potreba za unošenjem veće količine nikotina u organizam kako bi se postigao učinak zadovoljstva. Najčešće se pojavljuje kada osoba koja redovno koristi nikotinske pripravke može osjećati manje zadovoljstva ili stimulacije od iste količine nikotina nego ranije. (19, 20).

Nepoželjni učinci pušenja

Konzumacija nikotinskih pripravaka ima za posljedicu promjene u svim organskim sustavima. Prema znanstvenim istraživanjima niti jedan organ u ljudskom tijelu nije pošteđen štetnog utjecaja nikotinskih pripravaka (10). Nepoželjni učinak pušenja rizičan je za sve osobe, no u najrizičnije skupine spadaju osobe oboljele od arterioskleroze, stenokardije, cerebralno cirkulatornih problema, angine pektoris, osobe koje su imale infarkt, kod oboljelih od plućnih bolesti i hipertenzije, za vrijeme trudnoće i dojenja te u pubertetu i menopauzi (11). Nepoželjni učinci više se pojavljuju kod osoba koje su počele konzumirati nikotinske pripravke prije dvadesete godine života. Prema znanstvenim istraživanjima sastavnice duhana toksično djeluju na organizam čovjeka (12). Štetni sastojci duhanskog dima izravno utječu na krvotok te dolazi do automatskog sužavanja krvnih žila. Sužavanjem krvnih žila dolazi do nemogućnosti srca da zadovolji potrebe opskrbe krvlju cijelog organizma odnosno povećava se arterijski tlak, ubrzava se puls te dolazi do stvaranja malignih bolesti tj. novotvorina u organizmu (1, 5, 6).

Najčešće oboljenje koje se povezuje s konzumacijom cigareta je rak pluća od kojih pušači u 10 do 20% slučajeva obole. Osim raka pluća čest je rak usne šupljine i larinksa (11). Konzumacijom nikotinskih pripravaka dolazi do povećanja obolijevanja od kroničnih bolesti kao što su kronična opstruktivna plućna bolest (KOPB), emfizem, kronični bronhitis te kardiovaskularne bolesti prvenstveno bolesti srca poput angine pektoris (12). Osim djelovanja nikotinskih pripravaka na sve unutarnje organe, oni djeluju i na samu kožu čovjeka. Konzumacijom nikotinskih pripravaka koža počinje gubiti sjaj, postaje beživotna, pojavljuju se kožna oboljenja i pojačava se stvaranje bora. Iako postoje mnoga oboljenja koja nastaju konzumacijom nikotinskih proizvoda, postoje rizični faktori koji su usko vezani za pojavu sljepoće, gluhoće, osteoporoze i boli u leđima. Očuvanje zdravlja može se postići što ranijim prestankom pušenja. Znanstvenici su dokazali da osobe koje prestanu pušiti do tridesete godine života mogu produživati svoj životni vijek samom brigom o vlastitom zdravlju (11, 12, 18).

Mentalno zdravlje i ovisnost

Mentalno zdravlje usko je vezano uz konzumaciju nikotinskih proizvoda. Dok neki ljudi mogu doživjeti privremeno poboljšanje raspoloženja i stimulaciju stresa nakon konzumacije nikotina, dugoročna upotreba može imati negativne posljedice na mentalno zdravlje (18).

Ovisnost o nikotinu može imati pozitivno djelovanje na mentalno zdravlje. Pozitivno utječe na privremeno smanjenje stresa gdje nikotin može izazvati oslobađanje neurotransmitera dopamina i noradrenalina, što može dovesti do privremenog smanjenja stresa i anksioznosti nakon konzumiranja (21). Nikotin može poboljšati pažnju, koncentraciju i kognitivne funkcije kratkoročno kod nekih ljudi. Naravno, može doći do pojave zadovoljstva i nagrade što može pomoći u kratkoročnom poboljšanju raspoloženja kod nekih ljudi (22).

Osim pozitivnog utjecaja, postoji i negativni utjecaj ovisnosti nikotina na mentalno zdravlje. Postoji povećan rizik od nastanka anksioznosti i depresije gdje dugotrajna upotreba nikotina može povećati rizik od razvoja anksioznosti i depresije, osim toga može izazvati i simptome apstinencije prilikom prestanka konzumacije. Dok nikotin privremeno može poboljšati kognitivne funkcije, dugoročna upotreba može dovesti do oštećenja kognitivnih funkcija što uključuje smanjenje pamćenja, pažnje i izvršnih funkcija. Upotrebom nikotina dolazi do pojave ovisnosti te stvaranjem ovisnosti dolazi do ozbiljnih posljedice koje narušavaju mentalno zdravlje čime dolazi do povećanja stresa, anksioznosti i depresije. Može doći do fizičke posljedice dugoročne upotrebe nikotina prilikom koje se stvaraju srčane bolesti, respiratorni problemi i karcinomi koji također imaju veliki utjecaj na mentalno zdravlje oboljele osobe (22).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

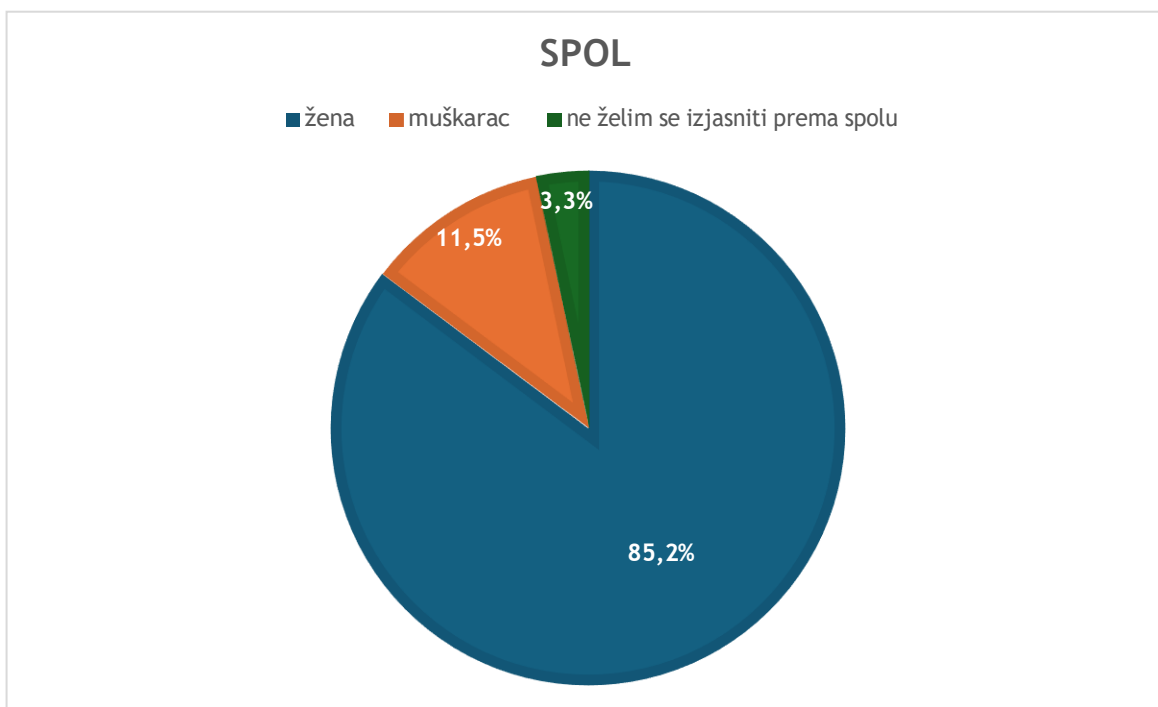
Cilj rada bio je provesti ispitivanje o znanjima i stavovima opće populacije o nikotinskim pripravcima. Time se analizira nivo svijesti o rizicima nikotinskih proizvoda te obrađuju dobiveni rezultati kako demografski faktori poput starosti, spola, obrazovanja i pušačkog statusa utječu na percepcije i stavove o nikotinu i nikotinskim proizvodima. Postavljena hipoteza jest da većina opće populacije ima ograničeno znanje o različitim vrstama nikotinskih pripravaka i njihovim djelovanjem na zdravlje.

3. ISPITANICI I METODE

U istraživanju je sudjelovao 61 ispitanik. Skupina ispitanika nasumično je odabrana te je kroz anonimnu anketu provedeno istraživanje. Anketa se sastoji od 20 pitanja. Rezultati su dobiveni kroz online anketu putem Google Forms programa. Dobiveni podatci statistički su obrađeni te grafički prikazani pomoću računalnog programa Microsoft Excele 365.

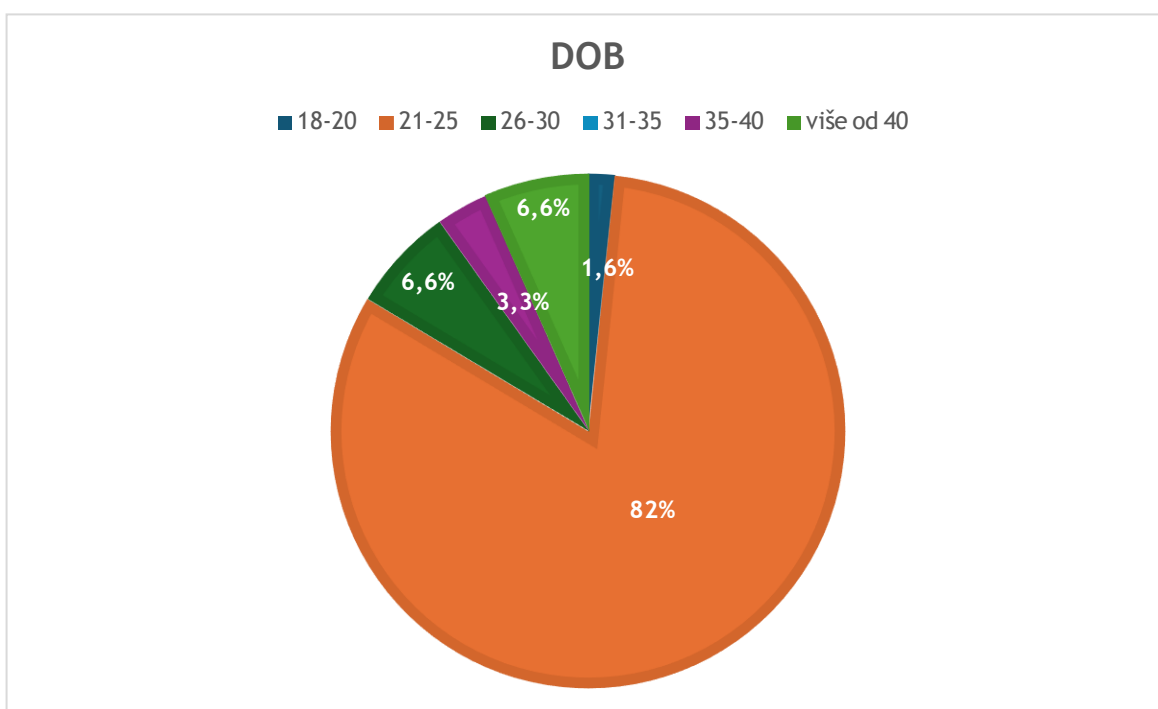
4. REZULTAT

Tijekom istraživanja prikupljeni su podatci od 61 punoljetne ispitanice osobe. Od analiziranih 61 ispitanika, ženski spol čini 52 osobe odnosno 85,2% ispitanika, muški spol čini 7 osoba odnosno 11,5% ispitanika te osobe koje se nisu htjele opredijeliti prema spolu čini 2 osobe odnosno 3,3% ispitanika.

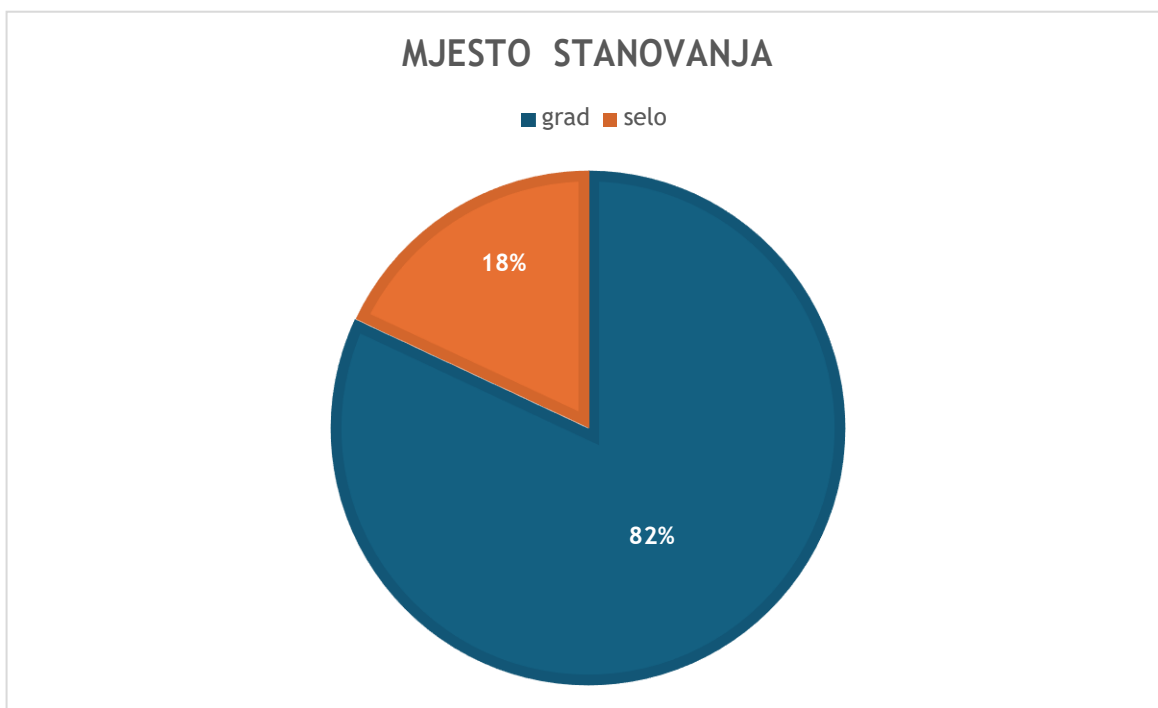
Grafikon 4.1. Podjela ispitanika prema spolu

Prema dobnoj skupini ispitanici su svrstani u šest skupina. Prvu skupinu ispitanika u dobnoj skupini 18- 20 godina čini 1 osoba odnosno 1,6% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika u dobnoj skupini 21- 25 godina čini 50 osoba odnosno 82% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika u dobnoj skupini 26- 30 godina čini 4 osobe odnosno 6,6% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika u dobnoj skupini 31- 35 godina čini osoba odnosno 0% svih ispitanika. Petu skupinu ispitanika u dobnoj skupini 36- 40 godina čini 2 osobe odnosno 3,3% svih ispitanika. Šestu skupinu ispitanika u dobnoj skupini više od 40 godina čini 4 osobe odnosno 6,6% svih ispitanika.

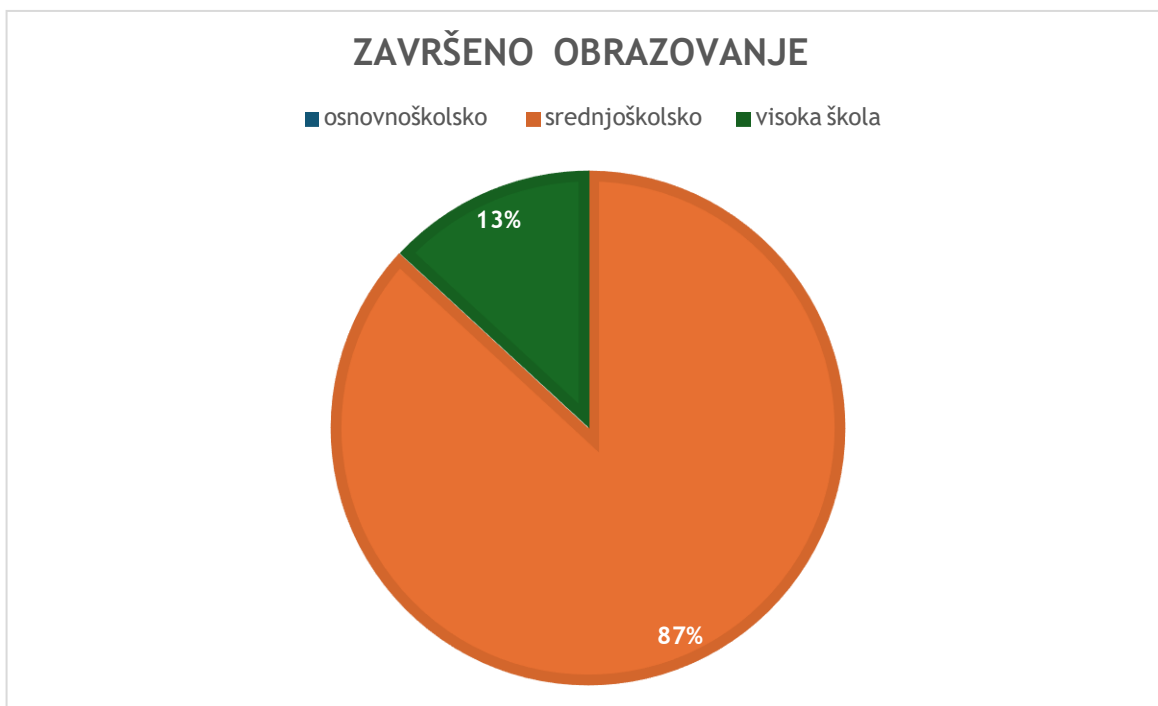
Grafikon 4.2. Podjela ispitanika prema dobnim skupinama

Prema podjeli ispitanika o mjestu stanovanja podijeljeni su u dvije skupine. Prvu skupinu ispitanika predstavljaju osobe koje žive u gradu, a čini ih 50 osoba odnosno 82% svih ispitanika, a drugu skupinu ispitanika koji žive na selu čini 11 osoba odnosno 18% svih ispitanika.

Grafikon 4.3. Podjela ispitanika prema mjestu stanovanja

Na pitanje vezano za stupanj obrazovanja ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji imaju završeno osnovnoškolsko obrazovanje čini 0 osoba odnosno 0% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji imaju završeno srednjoškolsko obrazovanje čini 53 osobe odnosno 86,9% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji imaju završenu visoku školu čini 8 osoba odnosno 13,1% svih ispitanika.

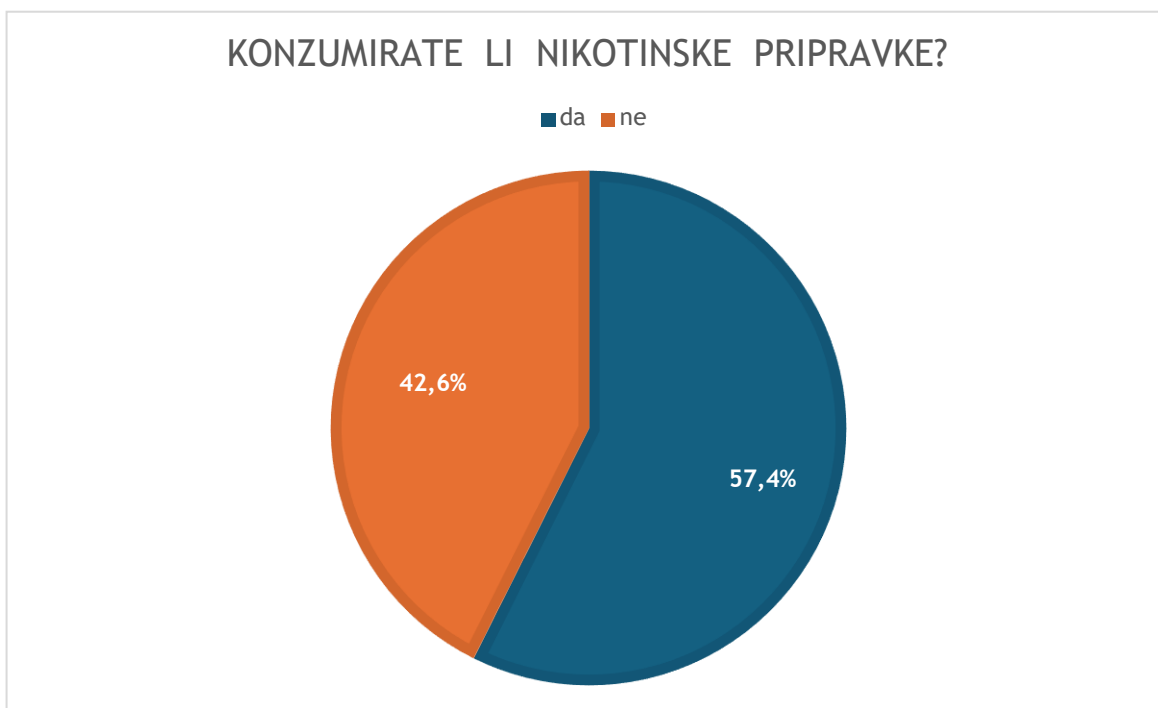
Grafikon 4.4. Podjela ispitanika prema završenom obrazovanju

Na pitanje vezano za zaposlenost u zdravstvenom sustavu ispitanici su podijeljeni u dvije skupine. Prvu skupinu ispitanika koji nisu zaposleni u zdravstvenom sustavu čini 58 osoba odnosno 95,1% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji su zaposleni u zdravstvenom sustavu čini 3 osobe odnosno 4,9% svih ispitanika.

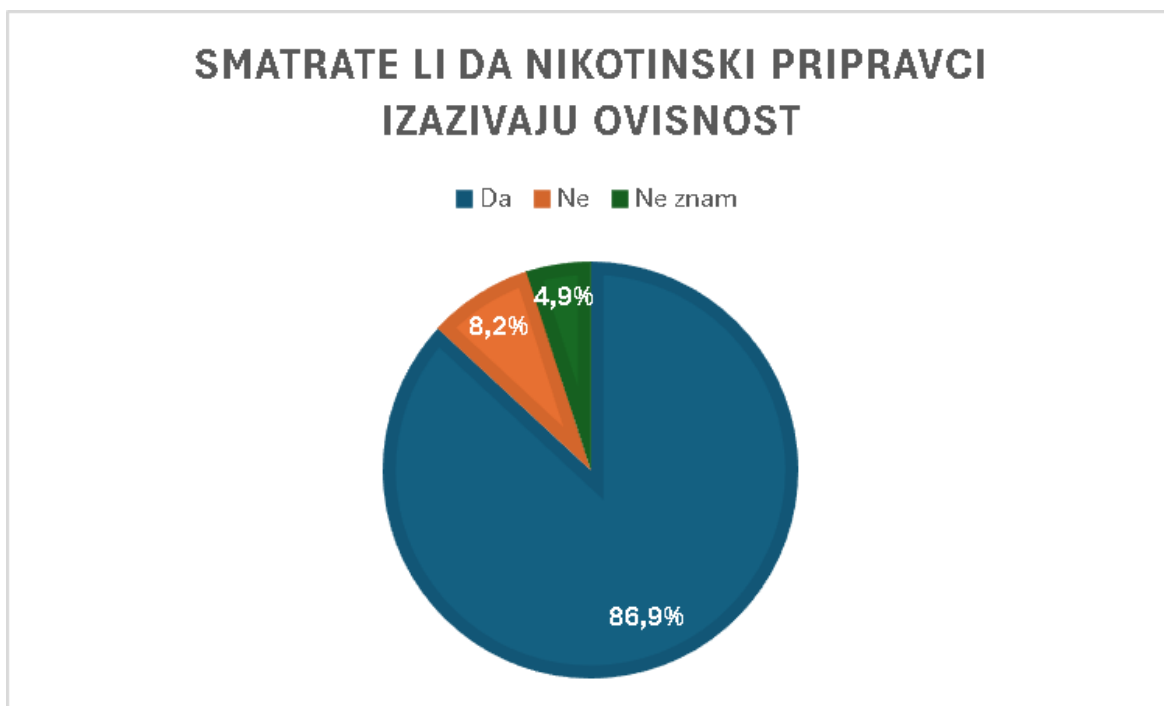
Grafikon 4.5. Podjela ispitanika prema zaposlenosti u zdravstvenom sustavu

Prema konzumaciji nikotinskih pripravaka ispitanici su podijeljeni u dvije skupine. Prvu skupinu ispitanika koji ne konzumiraju nikotinske pripravke čini 35 osoba odnosno 57,4% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji konzumiraju nikotinske pripravke čini 26 osoba odnosno 42,6% svih ispitanika.

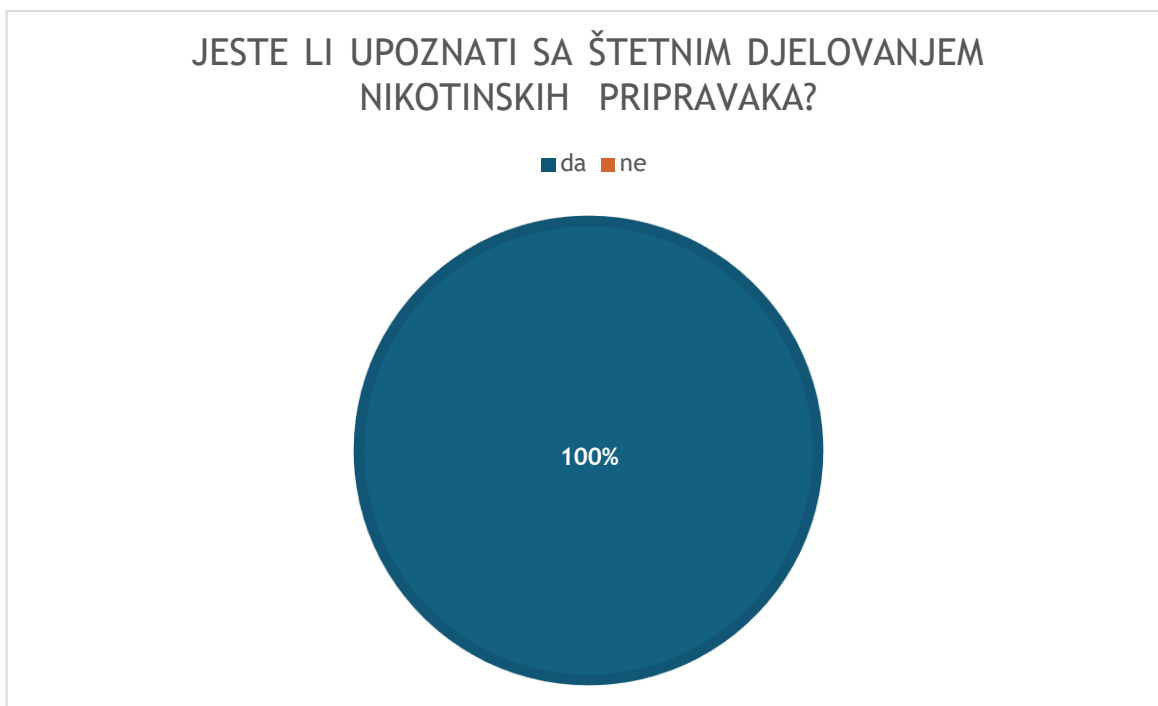
Grafikon 4.6. Podjela ispitanika prema konzumaciji nikotinskih pripravaka

Prema mišljenju smatraju li da nikotinski pripravci izazivaju ovisnost, ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci izazivaju ovisnost čini 53 osobe odnosno 86,9% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci ne izazivaju ovisnost čini 5 osoba odnosno 8,2% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da ne znaju izazivaju li nikotinski pripravci ovisnost čini 3 osobe odnosno 4,9% svih ispitanika.

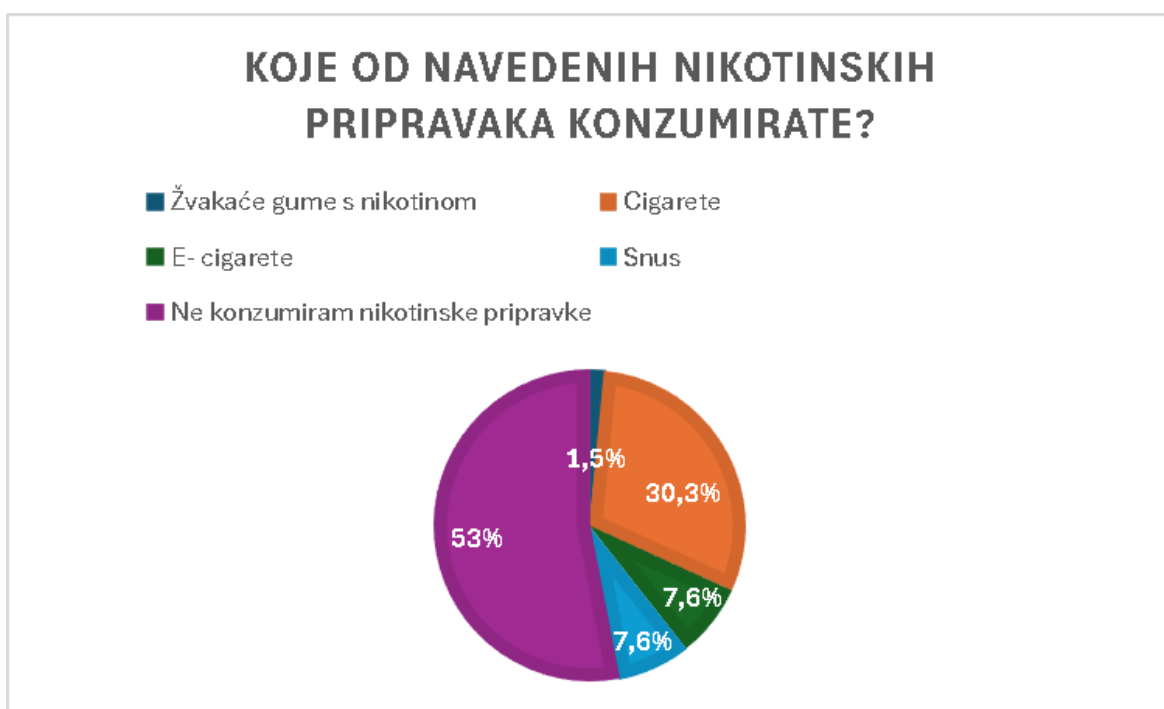
Grafikon 4.7. Podjela ispitanika prema mišljenju izazivaju li nikotinski pripravci ovisnost

Poznavanjem o štetnom djelovanju nikotinskih pripravaka ispitanici su podijeljeni u dvije skupine. Prvu skupinu ispitanika koji su upoznati sa štetnim djelovanjem nikotinskih pripravaka čini 61 osoba odnosno 100% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji nisu upoznati sa štetnim djelovanjem nikotinskih pripravaka čini 0 osoba odnosno 0% svih ispitanika.

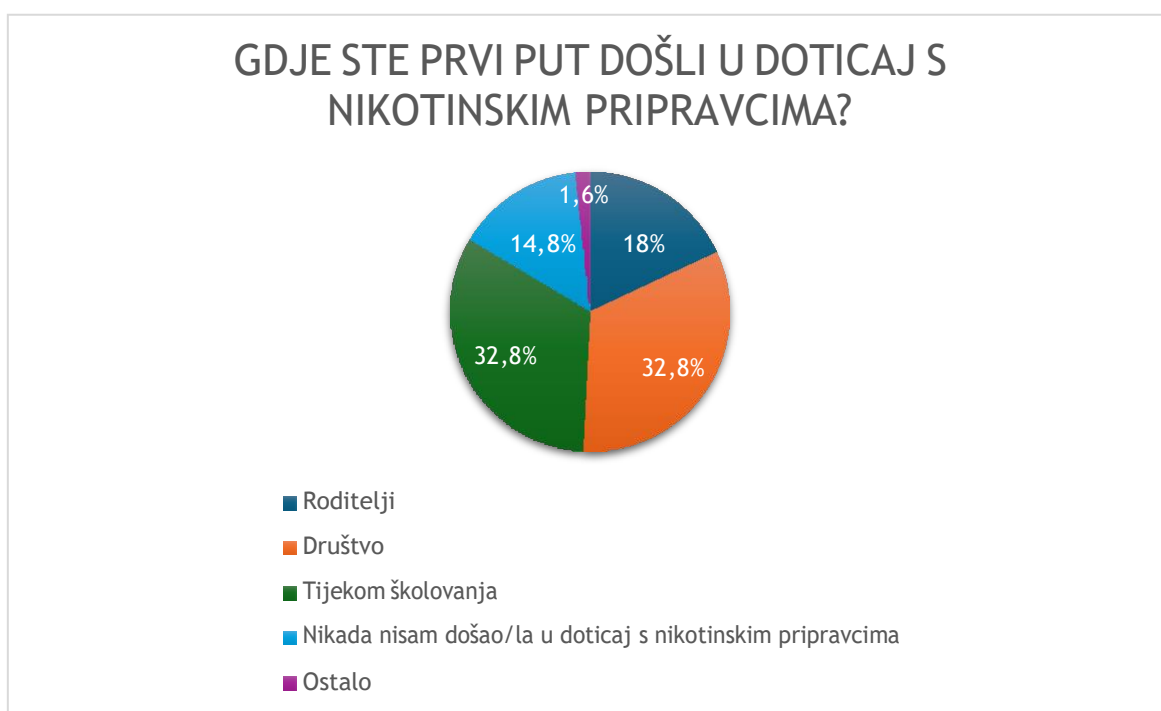
Grafikon 4.8. Podjela ispitanika prema znanju o štetnosti djelovanja nikotinskih pripravaka

Na pitanje vezano za vrste nikotinskih pripravaka koje konzumiraju, ispitanici su podijeljeni u pet skupina. Prvu skupinu ispitanika koji konzumiraju žvakaće gume s nikotinom čini 1 osoba odnosno 1,5% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji konzumiraju e- cigarete čini 5 osoba odnosno 7,6% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji konzumiraju cigarete čini 20 osoba odnosno 30,3% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika koji konzumiraju snus čini 5 osoba odnosno 7,6% svih ispitanika. Pet skupina ispitanika koji ne konzumiraju nikotinske pripravke čini 35 ispitanih osoba odnosno 53% svih ispitanika.

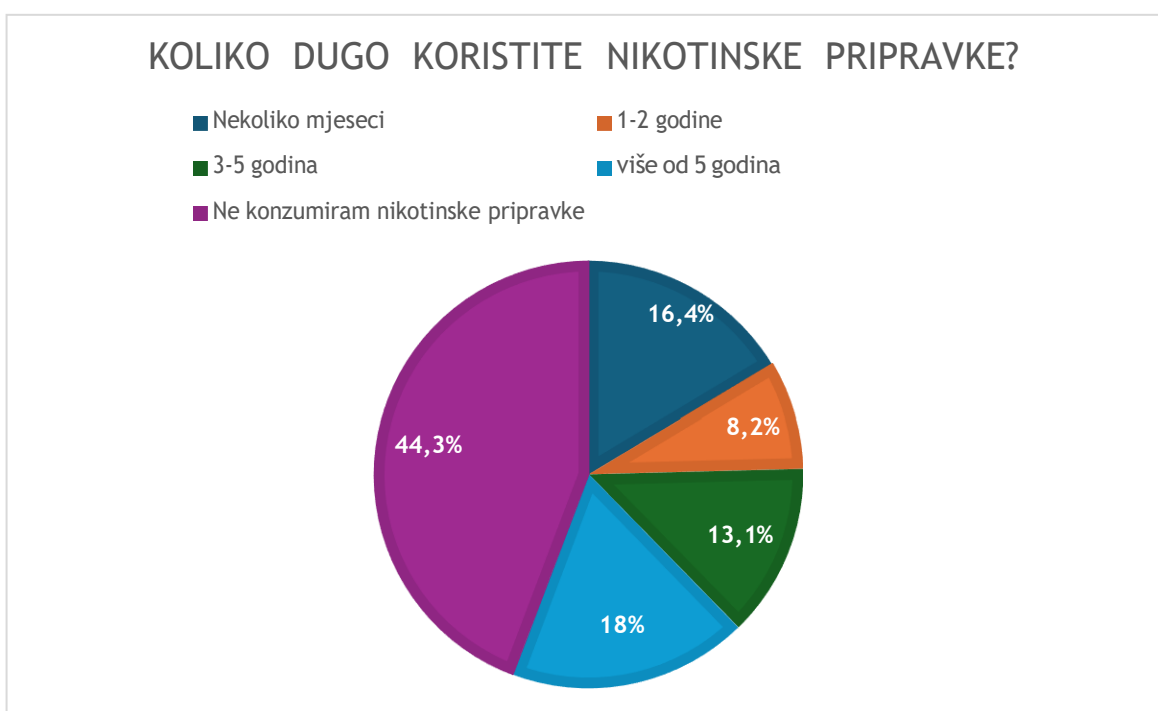
Grafikon 4.9. Podjela ispitanika prema vrsti nikotinskih pripravaka koje konzumiraju

Na pitanje vezano o prvom doticaju s nikotinskim pripravcima, ispitanici su podijeljeni u pet skupina. Prvu skupinu ispitanika koji su prvi put došli u doticaj s nikotinskim pripravcima kod roditelja čini 11 osoba odnosno 18% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji su prvi put došli u doticaj s nikotinskim pripravcima u društvu čini 20 osoba odnosno 32,8% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji su prvi put došli u doticaj s nikotinskim pripravcima tijekom školovanja čini 20 osoba odnosno 32,8% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika koji nikada nisu došli u doticaj s nikotinskim pripravcima čini 9 osoba odnosno 14,8% svih ispitanika. Petu skupinu ispitanika koji su označili „ostalo“ kao odgovor čini 1 osoba odnosno 1,6% svih ispitanika.

Grafikon 4.10. Podjela ispitanika prema prvom doticaju s nikotinskim pripravcima

Prema vremenskom periodu korištenja nikotinskih pripravaka ispitanici su podijeljeni u pet skupina. Prvu skupinu ispitanika koji konzumiraju nikotinske pripravke nekoliko mjeseci čini 10 osoba odnosno 16,4% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji konzumiraju nikotinske pripravke 1-2 godine čini 5 osoba odnosno 8,2% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji konzumiraju nikotinske pripravke 3-5 godina čini 8 osoba odnosno 13,1% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika koji konzumiraju nikotinske pripravke više od 5 godina čini 11 osoba odnosno 18% svih ispitanika. Petu skupinu ispitanika koji ne konzumiraju nikotinske pripravke čini 27 osoba odnosno 44,3% svih ispitanika.

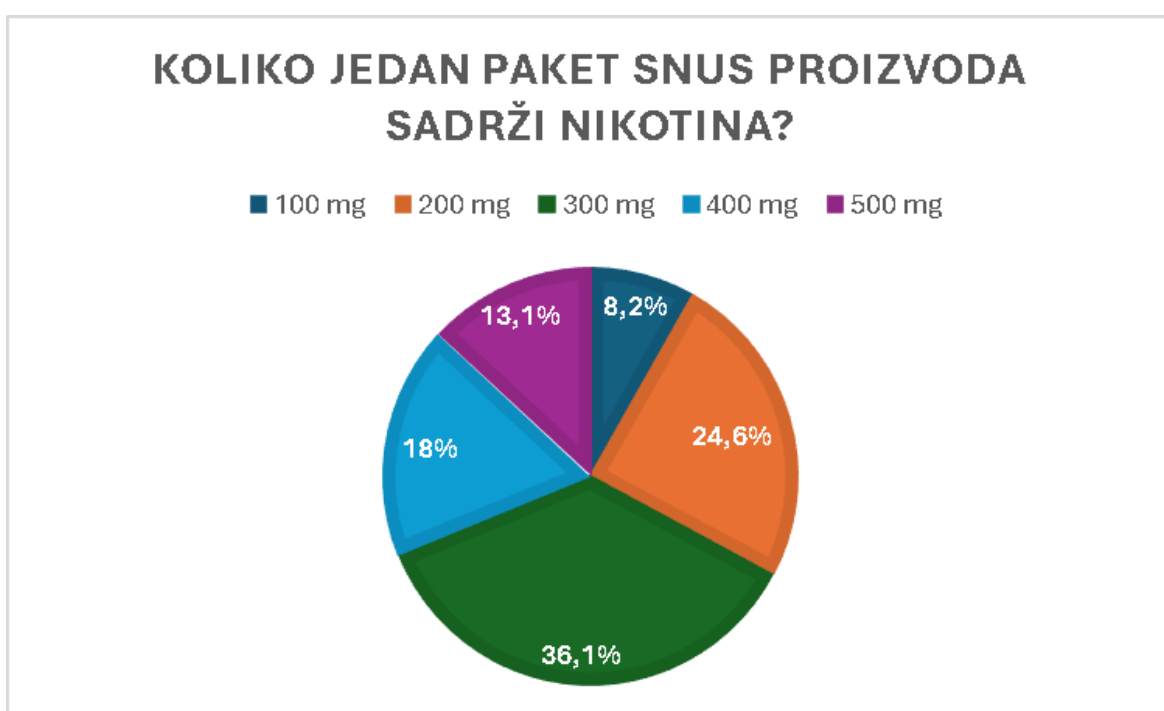
Grafikon 4.11. Podjela ispitanika prema vremenskom periodu korištenja nikotinskih pripravaka

Na pitanje vezano o sredstvu koje izaziva ovisnost o nikotinskim pripravcima ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotin izaziva ovisnost o nikotinskim pripravcima čini 53 osobe odnosno 86,9% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da katran izaziva ovisnost o nikotinskim pripravcima čini 6 osoba odnosno 9,8% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da metanol izaziva ovisnost o nikotinskim pripravcima čini 2 osobe odnosno 3,3% svih ispitanika.

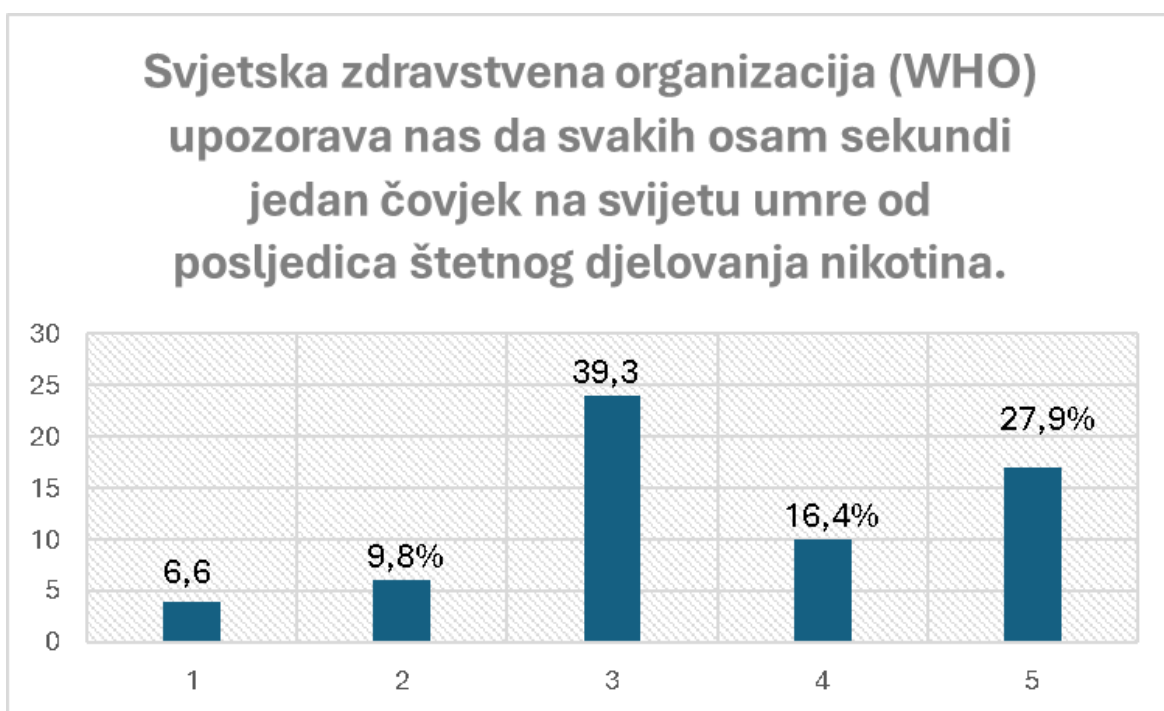
Grafikon 4.12. Podjela ispitanika prema mišljenju koje sredstvo izaziva ovisnost o nikotinskim pripravcima

Prema mišljenju koliko jedan paketić snus proizvoda sadrži nikotina ispitanici su podijeljeni u pet skupina. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da jedan paketić snusa sadrži 100 mg nikotina čini 5 osoba odnosno 8,2% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da jedan paketić snusa sadrži 200 mg nikotina čini 15 osoba odnosno 24,6% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da jedan paketić snusa sadrži 300 mg nikotina čini 22 osobe odnosno 36,1% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika koji smatraju da jedan paketić snusa sadrži 400 mg nikotina čini 11 osoba odnosno 18% svih ispitanika. Petu skupinu ispitanika koji smatraju da jedan paketić snusa sadrži 500 mg nikotina čini 8 osoba odnosno 13,1% svih ispitanika.

Grafikon 4.13. Podjela ispitanika prema mišljenju koliko jedno pakiranje snusa sadrži nikotina

Prema mišljenju o točnosti tvrdnje da Svjetska zdravstvena organizacija upozorava čovječanstvo o tome da svakih osam sekundi u svijetu jedan čovjek umre od posljedica štetnog djelovanja nikotina, ispitanici su mogli ocijeniti ocjenama od 1 do 5. Ocjena 1 označava potpuno ne slaganje, dok ocjena 5 označava potpuno slaganje. Prvu skupinu ispitanika koji su odabrali ocjenu 1 kao odgovor predstavlja 4 osobe odnosno 6,6% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji su odabrali ocjenu 2 kao odgovor predstavlja 6 osoba odnosno 9,8% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji su kao odgovor odabrali ocjenu 3 predstavlja 24 osobe odnosno 39,3% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika koji su kao odgovor odabrali ocjenu 4 predstavlja 10 osoba odnosno 16,4% svih ispitanika. Petu skupinu ispitanika koji su kao odgovor odabrali ocjenu 5 predstavlja 17 osoba odnosno 27,9% svih ispitanika.

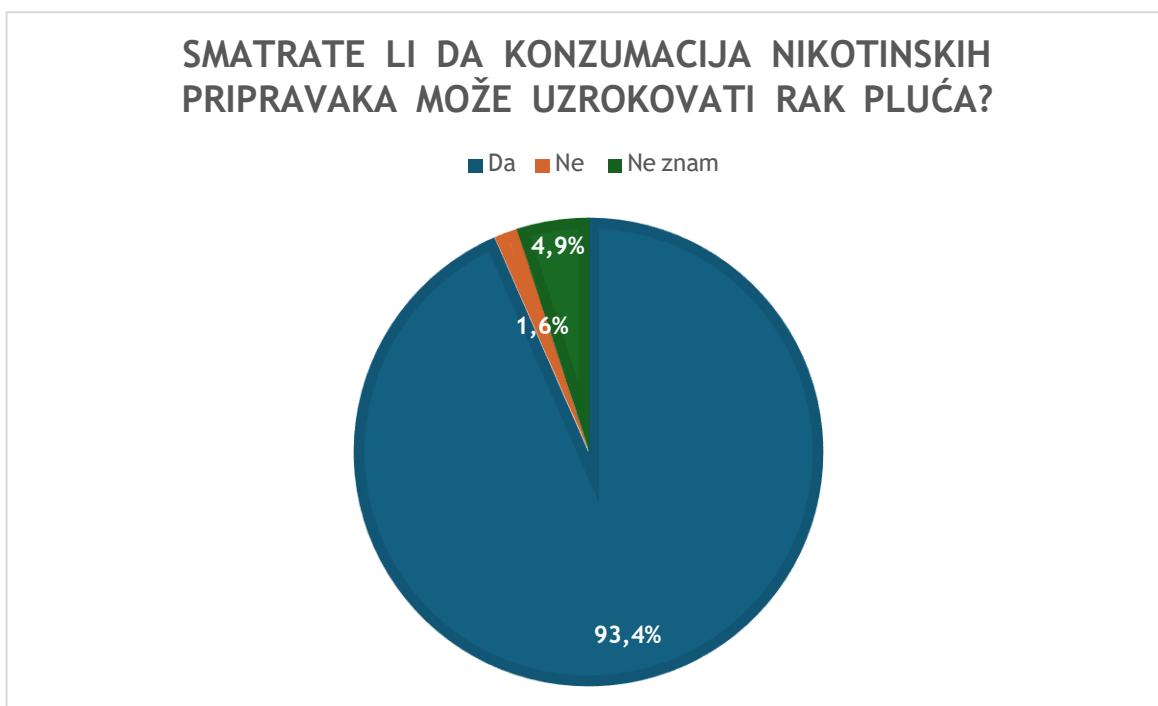
Grafikon 4.14. Podjela ispitanika prema ocjeni o točnosti tvrdnje Svjetske zdravstvene organizacije (WHO)

Prema mišljenju o točnosti tvrdnje o štetnom djelovanju nikotinskih pripravaka na mentalno zdravlje, ispitanici su mogli ocijeniti ocjenama od 1 do 5. Ocjena 1 označava potpuno ne slaganje dok ocjena 5 označava potpuno slaganje. Ispitanici su podijeljeni u 5 skupina. Prvu skupinu ispitanika koji su odabrali ocjenu 1 kao odgovor predstavlja 1 osoba odnosno 1,8% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji su odabrali ocjenu 2 kao odgovor predstavlja 2 osobe odnosno 3,3% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji su kao odgovor odabrali ocjenu 3 predstavlja 4 osobe odnosno 6,6% svih ispitanika. Četvrtu skupinu ispitanika koji su kao odgovor odabrali ocjenu 4 predstavlja 11 osoba odnosno 18% svih ispitanika. Petu skupinu ispitanika koji su kao odgovor odabrali ocjenu 5 predstavlja 43 osobe odnosno 70,5% svih ispitanika.

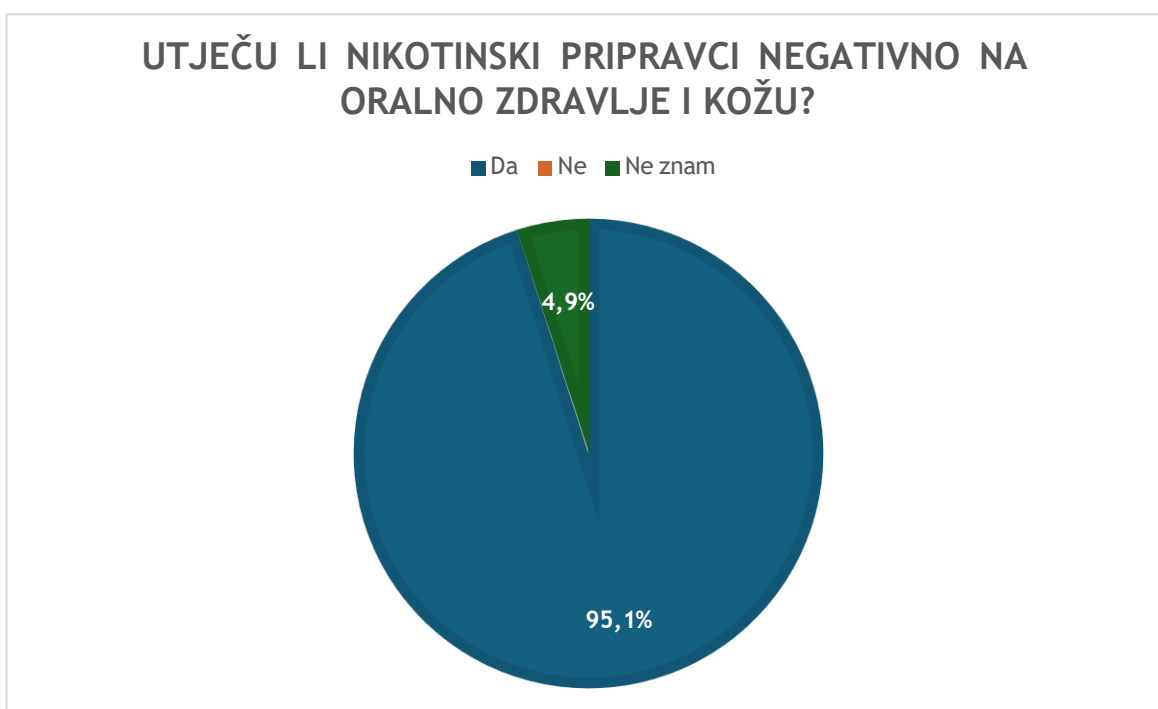
Grafikon 4.15. Podjela ispitanika prema ocjeni o točnosti tvrdnje štetnog djelovanja nikotinskih pripravaka na mentalno zdravlje

Prema mišljenju mogu li nikotinski pripravci uzrokovati rak pluća ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci mogu uzrokovati rak pluća čini 57 osoba odnosno 93,4% svih ispitanika. Dugu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci ne mogu uzrokovati rak pluća čini 1 osoba odnosno 1,6% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da ne znaju uzrokuju li nikotinski pripravci rak pluća čini 3 osobe odnosno 4,9% svih ispitanika.

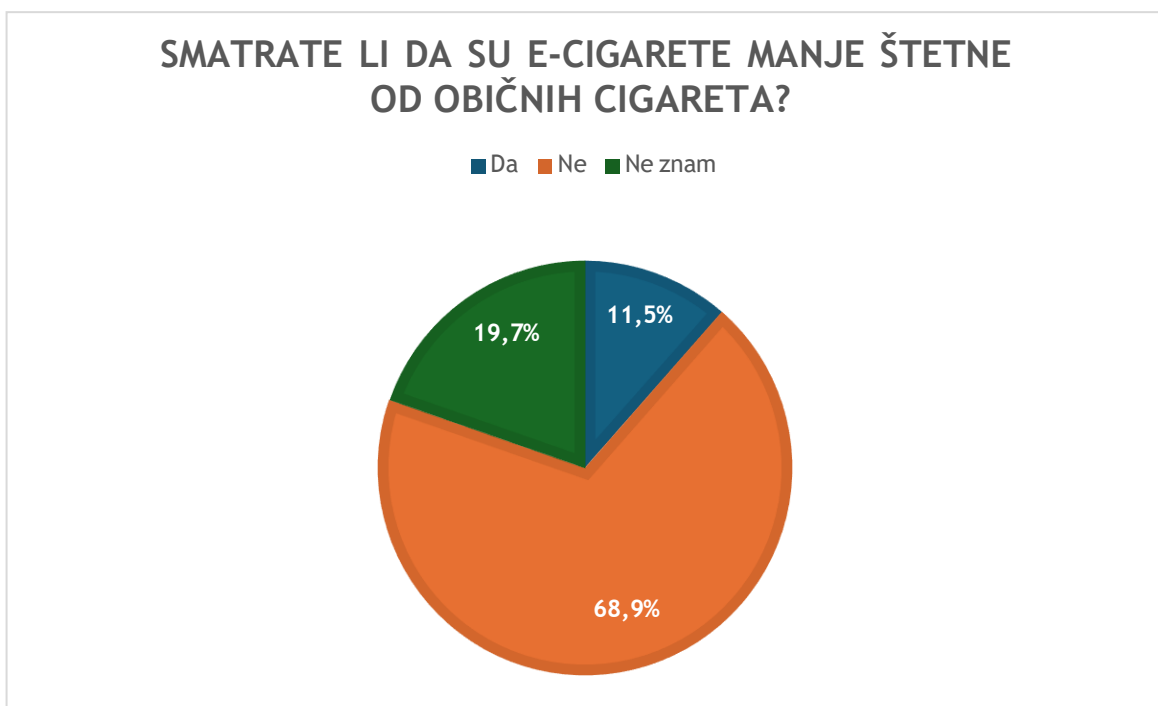
Grafikon 4.16. Podjela ispitanika prema mišljenju uzrokuju li nikotinski pripravci rak pluća

Prema mišljenju ispitanika utječu li nikotinski pripravci negativno na oralno zdravlje i kožu ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci negativno utječu na oralno zdravlje i kožu čini 58 osoba odnosno 95,1% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci ne utječu negativno na oralno zdravlje i kožu čini 0 osoba odnosno 0% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da ne znaju utječu li nikotinski pripravci negativno na oralno zdravlje i kožu čine 3 osobe odnosno 4,9% svih ispitanika.

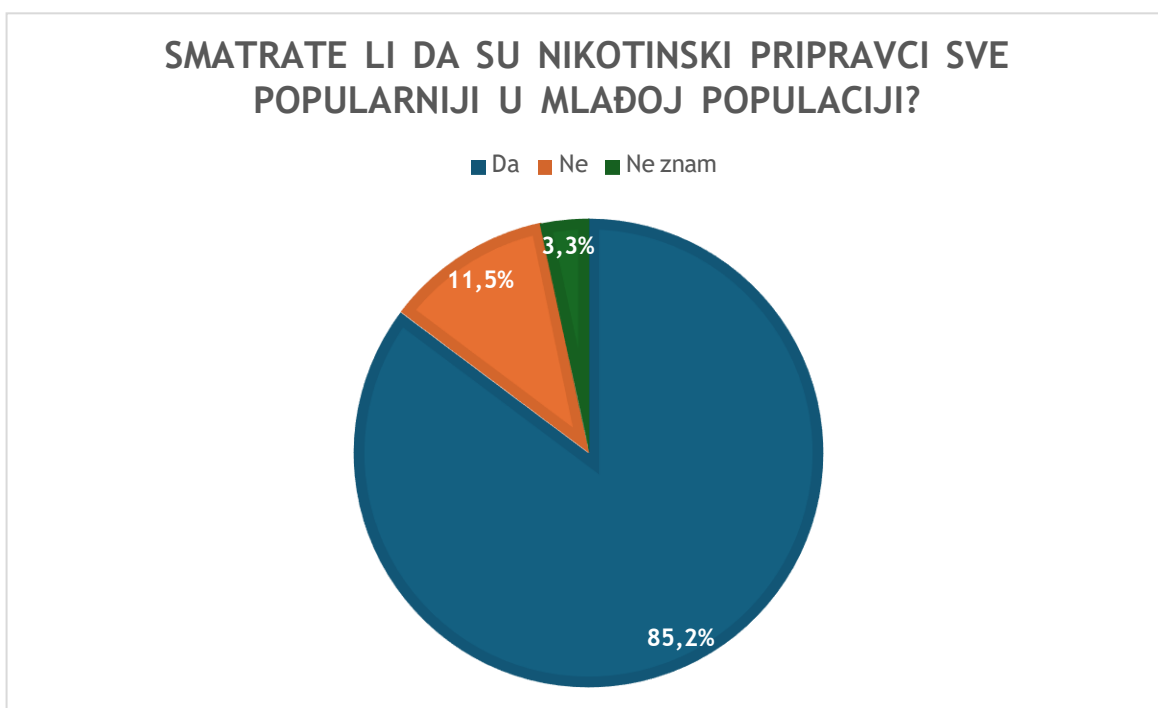
Grafikon 4.17. Podjela ispitanika prema mišljenju utječu li nikotinski pripravci negativno na oralno zdravlje i kožu

Ispitanici su prema mišljenju jesu li e- cigarete manje štetne od običnih cigareta podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu predstavljaju ispitanici koji smatraju da su e- cigarete manje štetne od običnih cigareta te ih čini 7 osoba odnosno 11,5% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da e- cigarete nisu manje štetne od običnih cigareta čini 42 osobe odnosno 68,9% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da ne znaju da su e- cigarete manje štetne od običnih cigareta čini 12 osoba odnosno 19,7% svih ispitanika.

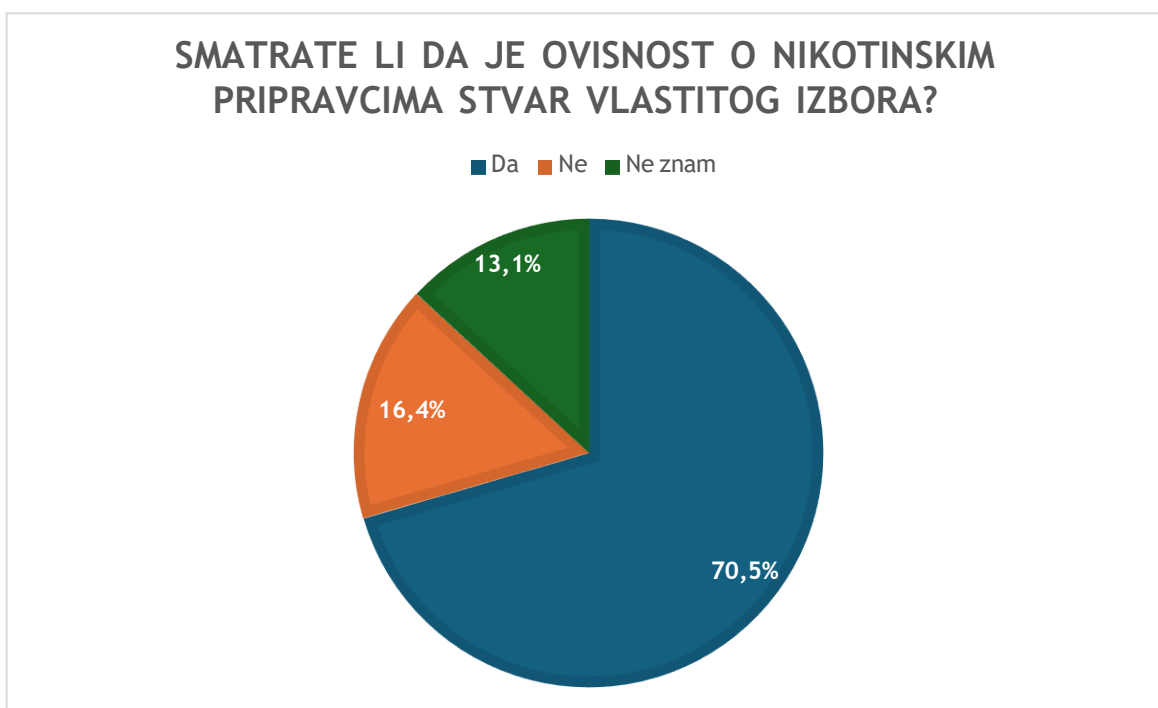
Grafikon 4.18. Podjela ispitanika prema mišljenju jesu li e- cigarete manje štetne od običnih cigareta

Na pitanje o sve većem populariziranju nikotinskih pripravaka u mlađoj populaciji ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da su nikotinski pripravci sve popularniji u mlađoj populaciji čini 52 osobe odnosno 85,2% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da nikotinski pripravci nisu sve popularniji u mlađoj populaciji čini 7 osoba odnosno 11,5% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da ne znaju jesu li nikotinski pripravci sve popularniji u mlađoj populaciji čin 2 osobe odnosno 3,3% svih ispitanika.

Grafikon 4.19. Podjela ispitanika prema mišljenju jesu li nikotinski pripravci sve popularniji u mlađoj populaciji

Prema mišljenju ispitanika je li ovisnost o nikotinskim pripravcima stvar vlastitog izbora podijeljeni su u tri skupine. Prvu skupinu ispitanika koji smatraju da je ovisnost o nikotinskim pripravcima stvar vlastitog izbora čini 43 osobe odnosno 70,5% svih ispitanika. Drugu skupinu ispitanika koji smatraju da ovisnost o nikotinskim pripravcima nije stvar vlastitog izbora čini 10 osoba odnosno 16,4% svih ispitanika. Treću skupinu ispitanika koji smatraju da ne znaju je li ovisnost o nikotinskim pripravcima stvar vlastitog izbora čini 8 osoba odnosno 13,1% svih ispitanika.

Grafikon 4.20. Podjela ispitanika prema mišljenju je li ovisnost o nikotinskim pripravcima stvar vlastitog izbora

5. RASPRAVA

U istraživanju je sudjelovao 61 ispitanik u razdoblju od 19. ožujka 2024. godine do 2. svibnja 2024. godine. Istraživanje se provodilo s ciljem prikupljanja i procjene znanja i stavova opće populacije o nikotinskim pripravcima. Na temelju dobivenih rezultata i podataka ispitanika iskazali su visoko poznavanje o nikotinskim pripravcima kao i specifična znanja. Stavovi ispitanika pokazuju njihovu svjesnost o pušenju kao javnozdravstveni problem.

Slično istraživanje provedeno je na Sveučilištu u Splitu u sklopu završnog rada studentice Melanie Jukić na temu „Miskocepti studenata učiteljskog studija u Splitu o pušenju“. Istraživanje je provedeno tijekom lipnja 2020. godine, anketiranih sudionika s Učiteljskog studija Filozofskog fakulteta u Splitu bilo je 110, od čega je 99% bilo žena, što pokazuje veću zainteresiranost ženskog spola na teme nikotinskih pripravaka i pušenja (6). U ovome istraživanju 45% studenata konzumira nikotinske pripravke, sličnost rezultata uočena je s istraživanjem provedenim u sklopu ovog završnog rada, gdje 57,4% ispitanika konzumira nikotinske pripravke. Pri usporedbi istraživanja studentice Melanie Jukić koje je provedeno nad studentima učiteljskog fakulteta i ovog istraživanja koje je provedeno nad općom populacijom nisu uočena velika odstupanja u broju pušača. Opća populacija ima nešto veći broj pušača za razliku od studenata. Mogući razlog je u tome što je ovo istraživanje provedeno nad većim brojem ispitanika koje ima srednjoškolsko obrazovanje, dok je spomenuto istraživanje studentice Melanie Jukić provedeno nad studentima koji spadaju u visoko obrazovanu populaciju (6).

U istraživanju provedenom na Odjelu za sestrinstvo, Sveučilišta u Rijeci, u sklopu diplomskog rada studentice Maje Križanić na temu „Odnos sociodemografskih obilježja, educiranosti o štetnosti duhanskih proizvoda i ovisnosti o nikotinu“. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 01. travnja 2022. godine do 01. svibnja 2022. godine, anketiranih sudionika sa Sveučilišta u Rijeci bilo je 160, u dobi između 20 i 65 godina. Veći udio ispitanika bile su osobe ženskog spola 70,63% (7). U ovome istraživanju 99% studenata svjesno je štetnosti pušenja, sličnost rezultata uočena je s istraživanjem provedenim u sklopu ovog završnog rada, gdje je 100% ispitanika upoznato o štetnosti pušenja (7).

Upoznatost opće populacije i studenata je gotovo jednaka. Mogući razlog tomu su razne edukacije koje se provode na fakultetima i radnim mjestima te medijsko informiranje javnosti (7).

U istraživanju provedenom na Dislociranom studiju sestrinstva u Karlovcu, Sveučilište u Rijeci, u sklopu završnog rada studentice Irine Kuzmić na temu „Znanja, stavovi i iskustva medicinskih sestara/ tehničara povezani s pušenjem duhanskih proizvoda“. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 01. listopada 2023. godine do 30. listopada 2023. godine, anketiranih studenata bilo je 139. Veći udio ispitanika bile su osobe ženskog spola 85,61% (23). U ovom istraživanju 84,38% ispitanika izjasnilo se da konzumira obične cigarete, razlika je uočena zbog rezultata dobivenih tijekom ovog istraživanja, gdje 30,3% ispitanika konzumira cigarete. Mogući razlog tome je da većina mladih počni sa cigaretama pa najčešće nastavljaju s nekim drugim oblicima nikotinskih pripravaka radi same znatiželje (23).

Istraživanje studentice Dore Istenić na temu „Znanja i stavovi studenata Sveučilišta u Splitu o štetnom djelovanju duhanskih proizvoda“ provedeno je nad studentima Medicinskog fakulteta u Splitu u razdoblju od studenog 2021. godine do veljače 2022. godine. U istraživanju je sudjelovalo 1184 ispitanika od čega su 857 ispitanika bile osobe ženskog spola (24). U ovom istraživanju 33,9% studenata izjasnilo se da puše dulje od 5 godina, razlika rezultata uočena je prilikom provođenja ankete u sklopu ovog završnog rada, gdje 18% ispitanika konzumira nikotinske pripravke dulje od 5 godina. Uspoređujući rezultate istraživanja studentice Dore Istenić i u sklopu ovog završnog rada uočene su brojne razlike u duljini pušenja. Razlika je uočena u samom broju te postotku ispitanika. Iz oba istraživanja je zaključeno kako konstantno raste broj pušača koji sve dulji vremenski period puše te tako predstavljaju veliki javnozdravstveni problem i zahtijeva dodatna znanja i vještine opće populacije (24).

6. ZAKLJUČAK

Kroz istraživanje znanja i stavova opće populacije o nikotinskim pripravcima, otkriveno je da postoji široka varijabilnost u razumijevanju i percepciji ovih proizvoda. Iako su neki ispitanici pokazali visok stupanj informiranosti o nikotinskim pripravcima, većina ispitanika ima ograničeno znanje o njihovoj upotrebi, učincima i sigurnosti. Stavovi prema nikotinskim pripravcima također su raznoliki. Neki ispitanici izražavaju pozitivne stavove o smanjenju štetnosti pušenja, dok drugi izražavaju skeptičnost ili čak negativne stavove, pogotovo u vezi s potencijalnim utjecajem na mlade i nepušače. Zabrinjavajuća informacija cijelog javnozdravstvenog utjecaja je da se svakim danom povećava broj pušača. Bez obzira na posljedice velika većina postaju ovisnici već prilikom prvog konzumiranja te im je teško oduprijeti se doživljaju ugone. Iznenadujuće je to da je svih 61 ispitanik odnosno 100% svih ispitanika upoznato sa štetnim djelovanjem nikotinskih pripravaka, no i dalje je zabrinjavajuća brojka gdje čak 26 ispitanika odnosno 42,6% svih ispitanika bez obzira na informiranost konzumiraju nikotinske pripravke. Osim toga vrlo je važno prikazati da su ispitanici prvi put došli u doticaj s nikotinskim pripravcima tijekom školovanja i preko društva i to čak njih 40 odnosno 65,6% svih ispitanika. Također zabrinjavajuća je i informacija da je čak 57 ispitanika odnosno 93,4% svih ispitanika upoznato da nikotinski pripravci mogu izazvati rak pluća te ih i dalje konzumiraju. Kako bi se maksimizirali potencijal nikotinskih pripravaka u borbi protiv pušenja, potrebno je kontinuirano praćenje njihove upotrebe, učinkovitosti i sigurnosti, kao i razvoj regulatornih politika koje promiču pristup tim proizvodima na način koji je siguran i učinkovit za korisnike. U konačnici, integracija nikotinskih pripravaka u sveobuhvatne programe kontrole pušenja može doprinijeti smanjenju stope pušenja i poboljšanju zdravlja populacije. Ovi nalazi ukazuju na potrebu za daljnjim edukacijskim programima o nikotinskim pripravcima kako bi se poboljšalo razumijevanje njihove uloge, učinaka i sigurnosti među općom populacijom. Također je važno nastaviti istraživanje kako bi se bolje razumjelo kako različiti faktori oblikuju stavove i percepciju ljudi o ovim proizvodima. Važno je istraživati i promovirati alternative tradicionalnim cigaretama, poput elektroničkih cigareta i drugih nikotinskih pripravaka, kao potencijalnih alata za smanjenje štete od pušenja. U konačnici, smanjenje stope pušenja zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje političke, zdravstvene, ekonomske i socijalne intervencije. Samo kroz suradnju svih dionika može se postići značajni pomaci u borbi protiv ove globalne javnozdravstvene krize.

7. LITERATURA

1. Starčević T. Ovisnost o nikotinu i liječenje u ordinaciji liječnika obiteljske medicine (završni specijalistički rad). Zagreb: Medicinski fakultet; 2017.
2. World Health Organization. Tobacco [Online]. 2023. Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco> (09.06.2024.)
3. ABC Geografija. U Hrvatskoj svaka treća osoba puši [Online]. 2021. Dostupno na: <https://abcgeografija.com teme/pusenje/> (09.06.2024.)
4. News medical life sciences. Legal consumption of alcohol and tobacco may increase the use of illicit drugs [Online]. 2021. Dostupno na: <https://www.news-medical.net/news/20210930/Legal-consumption-of-alcohol-and-tobacco-may-increase-the-use-of-illicit-drugs.aspx> (09.06.2024.)
5. Kudumija Slijepčević M., Puharić Z., Salaj T. Ovisnosti: Udžbenik za zdravstvene studije [Elektronička knjiga]. Bjelovar: Veleučilište u Bjelovaru; 2018. Dostupno na: <https://vub.hr/wp-content/uploads/2022/01/ovisnosti.pdf> (09.06.2024.)
6. Jukić M. Miskocepti studenata učiteljskog studija u Splitu o pušenju (diplomski rad). Split: Filozofski fakultet, Odsjek za učiteljski studij; 2020.
7. Križanić M. Odnos sociodemografskih obilježja, educiranosti o štetnosti duhanskih proizvoda i ovisnosti o nikotinu (diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci; 2022.
8. American Lung Association. What's In a Cigarette? [Online]. 2023. Dostupno na: <https://www.lung.org/quit-smoking/smoking-facts/whats-in-a-cigarette> (09.06.2024.)
9. Alcohol and Drug Foundation. What is nicotine? [Online]. 2024. Dostupno na: <https://adf.org.au/drug-facts/nicotine/> (09.06.2024.)
10. U. S. Food & Drug Administration. Nicotine Is Why Tobacco Products Are Addictive [Online]. 2024. Dostupno na: <https://www.fda.gov/tobacco-products/health-effects-tobacco-use/nicotine-why-tobacco-products-are-addictive> (09.06.2024.)
11. Kurbaša I. Određivanje koncentracije nikotina i njegovih metabolita u biološkim uzorcima (diplomski rad). Split: Medicinski fakultet i Kemijsko- tehnološki fakultet; 2019.
12. Zlatunić I. Primjena metoda zdravstvenog odgoja kod ovisnika o pušenju (završni rad). Split: Sveučilište u Splitu; 2019.
13. Healthy Children Organization. Tobacco and Nicotine Products: Old, New & Dangerous for Kids [Online]. 2024. Dostupno na: <https://www.healthychildren.org/English/health-issues/conditions/tobacco/Pages/Alternative-Forms-of-Tobacco.aspx> (09.06.2024.)

14. National Institute on Drug Abuse. Vaping Devices (Electronic Cigarettes) DrugFacts [Online]. 2020. Dostupno na: <https://nida.nih.gov/publications/drugfacts/vaping-devices-electronic-cigarettes> (09.06.2024.)
15. Zong H., Hu Z., Li W., Wang M., Zhou Q., Li X., Liu H. Eelectronic cigarettes and cardiovascular disease: epidemiological and biological links. Pflügers Archiv- European Journal of Physiology [Elektronički časopis]. 2024. Dostupno na: <file:///C:/Users/ivona/Downloads/s00424-024-02925-0.pdf> (14.05.2024.)
16. U. S. Centers for disease control and prevention. How to use Nicotine Gum [Online]. 2023. Dostupno na: <https://www.cdc.gov/tobacco/campaign/tips/quit-smoking/quit-smoking-medications/how-to-use-quit-smoking-medicines/how-to-use-nicotine-gum.html> (09.06.2024.)
17. DerSarkissian C. What Is Snus? [Online]. 2016. Dostupno na: <https://www.webmd.com/smoking-cessation/features/snus-tobacco-health-risks> (09.06.2024.)
18. Gregurić A. Pušenje kao zdravstveni rizik i ovisnost (završni rad). Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku, Odsjek za psihologiju; 2020.
19. DiFranza R J. A 2015 Update on The Natural History and Diagnosis of Nicotine Addiction [Online]. 2015. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25938380/> (09.06.2024.)
20. Cleveland Clinic. Nicotine Dependence (Tobacco Use Disorder) [Online]. 2022. Dostupno na: <https://my.clevelandclinic.org/health/diseases/24482-nicotine-dependence> (09.06.2024.)
21. The Breathing Association. Mental Health and Nicotine Addiction [Online]. 2023. Dostupno na: <https://breathingassociation.org/mental-health-and-nicotine-addiction/> (09.06.2024.)
22. Taylor GMJ., Lindson N., Farley A., Leinberger-Jabari A., Sawyer K., Water Naudé R., Theodoulou A., King N., Burke C., Aveyard P. Does stopping smoking improve mental health?[Online]. 2021. Dostupno na: https://www.cochrane.org/CD013522/TOBACCO_does-stopping-smoking-improve-mental-health (14.05.2024.)
23. Kuzmić I. Znanja, stavovi i iskustva medicinskih sestara/ tehničara povezani s pušenjem duhanskih proizvoda (završni rad). Karlovac: Sveučilište u Rijeci, Dislocirani studij sestринства u Karlovcu; 2023.

24. Istenić D. Znanja i stavovi studenata Sveučilišta u Splitu o štetnom djelovanju duhanskih proizvoda (diplomski rad). Split: Medicinski fakultet Split; 2022.

Za obradu podataka u radu korišteni je program:

1. Microsoft Excel 365 [računalni program]. Washington: Microsoft Corp.; 2011.

8. OZNAKE I KRATICE

WHO- World Health Organization- Svjetska zdravstvena organizacija

AHA- American Heart Association- Američka udruga za srce

9. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 4.1. Podjela ispitanika prema spolu

Grafikon 4.2. Podjela ispitanika prema dobnim skupinama

Grafikon 4.3. Podjela ispitanika prema mjestu stanovanja

Grafikon 4.4. Podjela ispitanika prema završenom obrazovanju

Grafikon 4.5. Podjela ispitanika prema zaposlenosti u zdravstvenom sustavu

Grafikon 4.6. Podjela ispitanika prema konzumaciji nikotinskih pripravaka

Grafikon 4.7. Podjela ispitanika prema mišljenju izazivaju li nikotinski pripravci ovisnost

Grafikon 4.8. Podjela ispitanika prema upoznatosti o štetnosti djelovanja nikotinskih pripravaka

Grafikon 4.9. Podjela ispitanika prema vrsti nikotinskih pripravaka koje konzumiraju

Grafikon 4.10. Podjela ispitanika prema prvom doticaju s nikotinskim pripravcima

Grafikon 4.11. Podjela ispitanika prema vremenskom periodu korištenja nikotinskih pripravaka

Grafikon 4.12. Podjela ispitanika prema mišljenju koje sredstvo izaziva ovisnost o nikotinskim pripravcima

Grafikon 4.13. Podjela ispitanika prema mišljenju koliko jedno pakiranje snusa sadrži nikotina

Grafikon 4.14. Podjela ispitanika prema ocjeni o točnosti tvrdnje Svjetske zdravstvene organizacije (WHO)

Grafikon 4.15. Podjela ispitanika prema ocjena o točnosti tvrdnje štetnog djelovanja nikotinskih pripravaka na mentalno zdravlje

Grafikon 4.16. Podjela ispitanika prema mišljenju uzrokuju li nikotinski pripravci rak pluća

Grafikon 4.17. Podjela ispitanika prema mišljenju utječu li nikotinski pripravci negativno na oralno zdravlje i kožu

Grafikon 4.18. Podjela ispitanika prema mišljenju jesu li e- cigarete manje štetne od običnih cigareta

Grafikon 4.19. Podjela ispitanika prema mišljenju jesu li nikotinski pripravci sve popularniji u mlađoj populaciji

Grafikon 4.20. Podjela ispitanika prema mišljenju je li ovisnost o nikotinskim pripravcima stvar vlastitog izbora

10.SAŽETAK

Konzumacija nikotinskih pripravaka pojam je koji predstavlja uživanje dima koji nastaje izgaranjem duhanskog lišća ili nekih drugih biljnih pripravaka. Jedan je od vodećih javnozdravstvenih problema diljem svijeta. Podacima iz 2020. godine, Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) ukazuje da se u svijetu nalazi više od 1,3 milijarde konzumenata nikotinskih pripravaka. Cilj ovoga istraživačkog rada jest da se na temelju prikupljenih podataka prezentiraju znanja i stavovi opće populacije o nikotinskim pripravcima u Republici Hrvatskoj. Metode rada koje su iskorištene u istraživanju jest Google Forms anonimna anketa nad nasumično odabranim 61 punoljetnim ispitanikom. Rezultatima kroz provedenu anketu nad 61 ispitanikom utvrđeno je površno znanje o nikotinskim pripravcima. Zaključak ovog rada jest da je dobivenim istraživanjem utvrđena potreba za povećanjem edukacijskih programa o štetnom utjecaju nikotinskih pripravaka kako kod mlađe tako i kod starije populacije.

Ključne riječi: konzumacija, Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), štetni utjecaj, edukacija

11.SUMMARY

The consumption of nicotine products is a term that represents the inhalation of smoke produced by burning tobacco leaves or other plant preparations. It is one of the leading public health issues worldwide. According to data from 2020, the World Health Organization (WHO) indicates that there are over 1.3 billion nicotine product consumers worldwide. The aim of this research is to present the knowledge and attitudes of the general population regarding nicotine products in the Republic of Croatia based on collected data. The research methods utilized include a Google Forms anonymous survey conducted among randomly selected 61 adult participants. The results of the survey of 61 respondents revealed a superficial knowledge about nicotine products. The conclusion of this study is that there is a need for increased educational programs on the harmful effects of nicotine products for both younger and older populations.

Keywords: consumption, World Health Organization (WHO), harmful impact, education

12.PRILOZI

Anketni upitnik

1. Spol
 - a) Muškarac
 - b) Žena
 - c) Ne želim se izjasniti

2. Dob
 - a) 18-20
 - b) 21-25
 - c) 26-30
 - d) 31-35
 - e) 36-40
 - f) više od 40

3. Mjesto stanovanja
 - a) Grad
 - b) Selo

4. Završeno obrazovanje
 - a) Osnovnoškolsko
 - b) Srednjoškolsko
 - c) Visoka škola

5. Jeste li zaposleni u zdravstvenom sustavu?
 - a) Da
 - b) Ne

6. Konzumirate li nikotinske pripravke?
 - a) Da
 - b) Ne

7. Jeste li upoznati sa štetnim djelovanjem nikotinskih pripravaka?
 - a) Da
 - b) Ne

8. Koje od navedenih nikotinskih pripravaka konzumirate
 - a) Žvakaće gume s nikotinom
 - b) E-cigarete
 - c) Cigarete
 - d) Wiip
 - e) Ne konzumiram nikotinske pripravke

9. Gdje ste prvi put došli u doticaj s nikotinskim pripravcima?
- a) Roditelji
 - b) Društvo
 - c) Tijekom školovanja
 - d) Nikada nisam došao/la u doticaj s nikotinskim pripravcima
 - e) Ostalo
10. Koliko dugo koristite nikotinske pripravke?
- a) Nekoliko mjeseci
 - b) 1-2 godine
 - c) 3-5 godina
 - d) više od 5 godina
 - e) Ne konzumiram nikotinske pripravke
11. Smatrate li da nikotinski pripravci izazivaju ovisnost?
- a) Da
 - b) Ne
 - c) Ne znam
12. Ovisnost o nikotinskim pripravcima izaziva
- a) Katran
 - b) Ugljikov dioksid
 - c) Metanol
 - d) Nikotin
 - e) Formaldehid
13. Jedno pakiranje snusa sadrži skoro
- a) 100 mg nikotina
 - b) 200 mg nikotina
 - c) 300 mg nikotina
 - d) 400 mg nikotina
 - e) 500 mg nikotina
14. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) upozorava nas da svakih osam sekundi jedan čovjek na svijetu umre od posljedica štetnog djelovanja nikotina.
- a) 1 (u potpunosti se ne slažem)
 - b) 2
 - c) 3
 - d) 4
 - e) 5 (u potpunosti se slažem)
15. Nikotinski pripravci štetno djeluju na mentalno zdravlje
- a) 1 (u potpunosti se ne slažem)
 - b) 2
 - c) 3
 - d) 4
 - e) 5 (u potpunosti se sčazem)

16. Smatrate li da konzumacija nikotinskih pripravaka može uzrokovati rak pluća?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

17. Smatrate li da nikotinski proizvodi negativno utječu na oralno zdravlje i kožu?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

18. Smatrate li da su e-cigarete manje štetne od običnih cigareta?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

19. Smatrate li da su nikotinski pripravci sve popularniji u mlađoj populaciji?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

20. Smatrate li da je ovisnost o nikotinskim pripravcima stvar vlastitog izbora?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Pod punom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno, poštujući načela akademske čestitosti, pravila struke te pravila i norme standardnog hrvatskog jezika. Rad je moje autorsko djelo i svi su preuzeti citati i parafraze u njemu primjereno označeni.

Mjesto i datum	Ime i prezime studenta/ice	Potpis studenta/ice
U Bjelovaru, <u>03.07.2024.</u>	IVONA NAMIĆ	Ivona Namić

U skladu s čl. 58, st. 5 Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, Veleučilište u Bjelovaru dužno je u roku od 30 dana od dana obrane završnog rada objaviti elektroničke inačice završnih radova studenata Veleučilišta u Bjelovaru u nacionalnom repozitoriju.

Suglasnost za pravo pristupa elektroničkoj inačici završnog rada u nacionalnom repozitoriju

IVONA MAMIC'

ime i prezime studenta/ice

Dajem suglasnost da tekst mojeg završnog rada u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu bude pohranjen s pravom pristupa (zaokružiti jedno od ponuđenog):

- a) Rad javno dostupan
- b) Rad javno dostupan nakon _____ (upisati datum)
- c) Rad dostupan svim korisnicima iz sustava znanosti i visokog obrazovanja RH
- d) Rad dostupan samo korisnicima matične ustanove (Veleučilište u Bjelovaru)
- e) Rad nije dostupan

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 03. 07. 2024.

Ivona Mamic'
potpis studenta/ice